

DOF - Dansk Ornitologisk Forening

Hunfarvet brilleand - her er kendetegnene

HAANING I FELTEN Indenfor få dage dukkede måske to ungfugle af brilleand op i Jylland. Først en ved Roshage ved Hanstholm og to dage efter en i Skagen. Sidstnævnte rastede i fem dage. Hvordan oplever man dem? Hvor tydelige er kendetegnene? Magter man alle kendetegnende i farten?

Der var pænt gang i forskellige gode sager den 31. oktober ved Roshage. 2 islommer, 9 sorthovedede måger, sodfarvet skråpe, 531 suler, nordisk lappedykker m.m.

Sortænderne fløj regelmæssigt i store og små flokke mod vest. Thomas Varto sagde på et tidspunkt til mig, at der ikke var nogen grund til at kigge sortænderne igennem – ”fordi de er alle sammen hunfarvede – du finder aldrig noget i mellem dem”. Det var en tanke, jeg også selv havde gjort mig – og det var rigtigt – alle, eller næsten alle, var hunfarvede, og tanken om at finde en brilleand eller amerikansk sortand virkede ikke synderligt oplagt.

Overraskelsen var derfor stor, da jeg, i en mindre flok sortænder, finder en fugl der virker mere ensartet brun, uden meget påfaldende lys kind og med to tydelige hvide pletter i hovedet!

Jeg råber naturligvis op. Nogle ser den, men den lander til rast sammen med sortænderne på det oprørte hav. Derefter ser alle den efterhånden, når den på toppen af bølgerne indimellem bliver synlig. Her bliver det tydeligt, at hovedformen er anderledes, idet det virker mere kantet i forhold til sortændernes mere rundede hovedform. Næbbet virker højt og kraftigt, kinden er kun lidt lysere, mens de to hvide pletter er distinkte og tydelige. Jeg opfatter ikke pletten bag næbbet som aflang og vertikal, mere som en rundet plet. Pletten bag øjet

er ligeledes distinkt afsat. Den virker større end den anden plet, og er en smule aflang, og er placeret i kanten af "hætten".

Det hele foregår i få sekunder ad gangen, når flokken bliver løftet op til syne af bølgerne. Efter ca. 10 minutter letter flokken, og vi følger dem alle, indtil de forsvinder bag en klittop. Maven er diffust afsat lys, hvorfor den kan bestemmes til 1K, en ungfugl.

Fuglen i Skagen viser sig også at være en ungfugl. Bestemt på den lyse mave. Den bliver meget veldokumenteret gennem en række fotos.

Brilleand, 1K, Skagen, november 2016. Bemærk den karakteristisk kantede hovedform, det kraftige næb der nærmest går i et med panden samt de distinkt afsatte pletter i ansigtet. Foto: Jørgen Kabel.

Brilleand, 1K, Skagen, november 2016. Bemærk det storhovedede indtryk, den kantede hovedform, det store næb der næmest går i et med panden samt de distinkte hvide pletter i ansigtet. Foto: Jørgen Kabel.

Brilleand, 1K, Skagen, november 2016. Bemærk den lyse bug der godtgør aldersbestemmelsen til 1K, samt hvor distinkte de hvide pletter i hovedet opleves. Foto: Jørgen Kabel.

Det er jo altid interessant at opleve, hvordan man håndterer et hit, når det pludseligt dukker op. Men ikke bare det. Det er også interessant at opleve, hvordan man håndterer en fugl, hvor man noterer sig de ting man ved, men ikke er forberedt på finere detaljer.

I mit tilfælde noterede jeg blot en anderledes, ensartet brunlig "sortand" med to hvide pletter i hovedet og en lys mave. Da den lagde sig, havde jeg styr på at pletterne i hovedet, skulle tjekkes. Jeg tjekkede nakken for en eventuel lys plet, da jeg vidste, at nogle hunner (kun adulte?) har en lys nakkeplet. Derefter vidste jeg, at hovedformen skulle være anderledes, og så noterede jeg selv, ud fra hvad jeg kunne se, at næbbet virkede kraftigere, og at det virkede til at gå mere i et med panden, i forhold til sortændernes mere rundede hovedform, hvor næbbet virker mere påsat. Alt det havde jeg styr på i felten og det er jo meget godt. Dertil aldersbestemte jeg den på baggrund af den lyse mave. Alt sammen vel egentlig ok? Jeg lavede feltnoter og et par tegninger af hovedet på stedet, umiddelbart efter observationen.

Det blev derfor interessant at læse en artikel lavet af det svenske sjældenhedsudvalg omhandlende mindstekrav til trækkende hunner af brilleand, for at de kan godkendes i Sverige. Artiklen kan downloades [her](#).

Her bliver det beskrevet, hvordan man skal notere sig fuglens jizz når den kommer flyvende. Det forventes at man kan skal kunne se en kraftigere hals, hoved og næb. Derudover forventes det at man kan beskrive formen på de to hvide pletter i ansigtet på den flyvende fugl. Pletten bag næbbet skal være vertikal og pletten bag øjet skal være horisontal. Okay...

Nu har jeg lige prøvet det på egen krop. At blive overrasket. At se den på uroligt hav og at granske hjernen efter relevante kendetegn på stedet, midt i overraskelsen. På knap 400 meters afstand.

Der var noget med noget der virkede anderledes da den kom ind i kikkertfeltet. Jeg kan bare ikke sætte noget konkret kendetegn på oplevelsen. Jeg opfattede fuglen som mere ensartet brun i forhold til sortænderne. Var det en virkning af at kinden ikke var distinkt lys? Eller var det en virkning af, at vingerne var mere ensartede brune i forhold til sortænderne der, som regel, viser lysere svingfjer? Jeg ved det ikke. Men et eller andet udefinerbart var der anderledes.

Nu har jeg efter min observation læst føromtalt artikel. Nu har jeg noteret mig disse forskelle. De beskriver nemlig også karakteren med de lysere svingfjer i vingen der, som regel, ikke er ligeså kontrasterende lyse som på sortand. Gad vide om jeg husker disse ekstra kendetegn næste gang at en hun brilleand forhåbentlig behager mit synsfelt? Jeg tror faktisk at jeg husker at kigge efter dem – og det er jo meningen med disse artikler i forskellige fora, f.eks. her på Pandion. Nemlig at gøre os skarpere derude i felten og det er jo fedt.

Så må vi så se, om det kan lade sig gøre at se og beskrive hovedtegningerne så nøjagtigt på en forbiflyvende brilleand. En hun. På uroligt hav. Midt i overraskelsen. Midt i guidningen af andre så de også ser fuglen. Det skal blive interessant...

Man skal være opmærksom på at nogle hunner og ungfugle af sortand, ikke har så lyse kinder som majoriteten. Nogle har en ret tydelig to-delt kind, hvor en mørk streg er ret tydeligt afsat ned gennem den lyse kind.

Sortænder, Norge, juni. Hovedtegningerne hos denne hun i yngledragt er overraskende distinkte i udtrykket, og vil helt sikkert stå ud i en flok med mere "normale" lyse kinder. Risikoen for overfortolkning af hovedtegningerne er givetvis til stede "i farten" på en trækobs. Sammenlign dog hovedtegningerne med brilleand ovenfor og bemærk at de, trods alt, er mere diffust afsatte på sortanden. Bemærk desuden den runde hovedform samt at hovedet virker lille i sammenligning med kroppens størrelse. Foto: Helge Sørensen.

Karakteren kan føre til en overfortolkning af kendetegn, på en måde så man tror man ser noget konkret, som i virkeligheden ikke er det. To pletter i hovedet, man tror, man ser, er måske bare en opdeling af en lys kind i to lige store dele? Måske opstår virkningen især fordi, at der kan være tale om at en, lidt mørkere sortandehun, falder udenfor i en flok helt almindeligt udseende hunner, der nok får hjernen til at tænke at noget ualmindeligt udseende må være en ualmindelighed.

Sortænder, Sverige, oktober. Bemærk at der på alle tre fugle ses en mørk streg ned gennem kinden. Særligt på yderste fugl til højre er karakteren mere distinkt, hvorfor udtrykket i ansigtet ændres, og måske kan overfortolkes i farten. Sammenlign dog hovedtegningen med brilleanden ovenfor. Foto: Helge Sørensen.

Sortænder, Sverige, oktober. Bemærk variationen i hovedtegningen og sammenlign med brilleand ovenfor. Bemærk desuden de lysere håndsvingfjer der danner kontrast til resten af vingen. Dem med lys bug er ungfugle (1K). Foto: Helge Sørensen.

Derfor er det vigtigt at holde hovedet koldt og systematisk analysere kendetegnene. Det behøver ikke at tage mange sekunder. En hun brilleand er ikke nødvendigvis svær at bestemme, hvis blot man har styr på de vigtigste kendetegn i momentet, når man opdager den. Måske kan man også få styr på jizz-detajler og den nøjagtige form på de lyse pletter i hovedet? Kendetegnende er hermed givet videre...

Tak til Jørgen Kabel og Helge Sørensen for udlån af billeder

 Dato:
20. 11. 2016

 Skrevet af:
Henrik Haaning Nielsen

 Fotos af:
Jørgen Kabel
Helge Sørensen

 Emner:
FELTBESTEMMELSE

 Tags:
BRILLEAND, FELTBESTEMMELSE, HUNFARVET, SORTAND